

فصل ششم

۶,۱ مؤلفه های پیک نیک شبانه

کنشگران/ محل/ فراوانی زمانی/ تغذیه/ حجم گروه/ اطلاع رسانی/ فعالیت های جانبی/ ابزار پیک نیک

۶,۱ مؤلفه های پیک نیک شبانه

در فصل دوم درباره ی مؤلفه های پیک نیک مطالبی بیان نمودیم. در این بخش به بررسی این مؤلفه ها در پیک نیک های شبانه ی ائل گوئی می پردازیم.

در ائل گوئی به بهترین وجه شاهد حضور عناصر آب ، سبزی ، زمین مناسب، امکانات بهداشتی، امکانات بازی و سرگرمی و هوای خوب هستیم. یکی دیگر از عناصر پیک نیک ایرانی وجود نور و آفتاب است. بدین ترتیب سهم نورپردازی در تشویق خانواده ها به پیک نیک شبانه در ائل گوئی آشکار می شود. دیگر مؤلفه ی پیک نیک ایرانی، نزدیکی و تجانس با افرادی از گروه اجتماعی مشابه است. در این زمینه لازم است توضیحاتی با تکیه بر یافته های میدانی ارائه شود. با مشاهده ی مدل اتوموبیل ، ابزار و وسایل پیک نیک، تغذیه و میزان پول هزینه شده برای استفاده از فعالیت های متنوع تفریحی در مجموعه ، به خصوص در شهر بازی ، می توان دریافت که خانواده های شرکت کننده در پیک نیک غالباً از قشر متوسط و متوسط به پائین هستند. کمتر پیش می آید که خانواده های مرفه، پیک نیک شبانه در ائل گوئی را برای گذران فراغت خود ترجیح دهند. هم سطح بودن مردم باعث به وجود آمدن نوعی تجانس و نزدیکی می شود.

تبریز یک شهر مهاجرپذیر است و خانواده های زیادی از شهرها و روستاهای استان این شهر را برای کار و زندگی برگزیده اند و به تبریز مهاجرت نموده اند. معمولاً مهاجران هر شهر یا روستا همدیگر را می شناسند و عمدتاً در یک کلاس اجتماعی قرار می گیرند. به این ترتیب مواجه شدن با آشنایان و فامیل های دور یا نزدیک در پیک نیک های شبانه بسیار محتمل است. یکی از فعالیت های جانبی پس از صرف شام در طی پیک نیک شبانه ، سر زدن به دوستان و اقوام و آشنایان است. گاه پیک نیک به شکل دسته جمعی انجام می گیرد یعنی چندین خانواده با قرار قبلی در یک شب و ساعت مشخص در مکان معینی به یکدیگر می پیوندند. در این قبیل پیک نیک ها هر خانواده صرفاً مسئول تهیه ی امکانات برای خود است.

درباره ی مؤلفه های هفتگانه ی مورد بحث دولوازی، پیش از این به صورت پراکنده صحبت شده است. اکنون به جمع بندی و تطبیق آنها با مشاهدات میدانی پیک نیک شبانه در مجموعه ی ائل گوئی می پردازیم. **کشگران** : افرادی که برای گذران فراغت خود مجموعه ی ائل گوئی را انتخاب می کنند عبارتند از مسافران ، توریست ها و شهروندان بومی. از این میان مورد خاص شهروندان بومی را برای مطالعه ی عمیق تر برگزیدیم. شهروندان خود به گروه های سالمندان، زوج های جوان، خانواده ها و گروه پسران جوان قابل تفکیک هستند. در پیک نیک شبانه تنها با دو گروه از شهروندان بومی مواجه هستیم یعنی گروه های خویشاوندی و گروه های دوستانه ی متشکل از پسران جوان.

گروه پسران جوان شامل چندین جوان هم سن و سال است که اغلب علاوه بر رابطه ی دوستانه، با یکدیگر خویشاوندند. گروه خانواده ها خود به دو دسته ی خانواده های هسته ای و خانواده های گسترده قابل تفکیک می باشند. خانواده های هسته ای شامل پدر و مادر و فرزندان است در حالیکه خانواده های گسترده مجموعه ای از خانواده های هسته ای با روابط خویشاوندی نزدیک است.

محل : محل پیک نیک مجموعه ی ائل گؤلی و به طور اخص فضاهای سبز این مجموعه است. در بررسی پیک نیک شبانه لازم است درباره ی محل اتراق افراد نیز بحث شود.

هرچند تقریباً در تمامی فضاهای سبز شاهد حضور گردشگران هستیم اما در دو قسمت از مجموعه جمعیت بیشتری برای پیک نیک دیده می شوند. قسمت نخست محدوده ی درب خروجی شمال شرقی است. ویژگی های بارز این قسمت که معمولاً خانواده ها را به خود جلب می کند وجود نمازخانه، سرویس بهداشتی، اورژانس، بوفه، آب آشامیدنی و دو محوطه ی پارکینگ است. این محدوده از معدود مکان های اتراق است که هم سطح بوده و پله ندارد. جاده ی کمربندی مجموعه که ورودی جنوبی را به خروجی متصل می کند، به گردشگران امکان می دهد اتوموبیل خود را در یکی از پارکینگ های این محدوده پارک نمایند. معمولاً خانواده هایی این فضا را انتخاب می کنند که بیماران، معلولان، سالمندان یا کودکانی در جمع خود دارند. امکان اقامه ی نماز در نمازخانه ی مجموعه نیز از مهمترین دلایل استقبال از این محدوده است. نزدیک بودن به درب خروجی نیز یکی دیگر از مزیت های این قسمت است.

کروکی شماره ۱ ، محدوده ی پرازدحام شمال شرقی

مأخذ: دفتر اداری مجموعه ائل گؤلی

دومین قسمت پرتراکم بخشی از مرکز مجموعه است که شامل محل های اتراق پلکانی شکل و فضاهای سبز تپه ها می باشد. در این قسمت چندین بوفه، زمین بازی، سرویس بهداشتی و آب آشامیدنی وجود دارد. این محدوده مرتفع ترین بخش مجموعه است و چشم انداز زیبایی از دریاچه و عمارت در اختیار گردشگران قرار می دهد. گروههایی در این محدوده اتراق می کنند که اعضای جوانی دارند. به دلیل دور بودن این فضا از پارکینگ ها، لازم است کلیه ی وسایل پیک نیک توسط اعضای گروه حمل شود. نورپردازی در این بخش

از مجموعه بسیار مناسب است اما در بخش های جنگل کاری شده ی آن هیچ گونه روشنایی در نظر گرفته نشده است. به همین دلیل این بخش ها برای اتراق انتخاب نمی شوند و پلیس برای جلوگیری از هرگونه اقدام به جرم پیوسته در این محدوده حضور دارد.

افراد برای انتخاب محل اتراق استراتژی های خاصی دارند که تابع ترکیب سنی و جنسی اعضای گروه است. در وهله ی اول محلی برای اتراق انتخاب می شود که نور داشته باشد. محل اتراق خانواده هایی که کودکان خردسال دارند نزدیک سرویس های بهداشتی و دارای فضای بازی انتخاب می شود. گروه هایی که افراد سالمند در بین اعضای خود دارند، مکان های مرتفع را کمتر ترجیح می دهند. خانواده ها محل اتراق را از جهت همجواری با دیگر گروه ها نیز می سنجند. خانواده ها کمتر در جوار گروه های جوانان اتراق می کنند. اگر به هر دلیلی در همسایگی این نوع گروه ها قرار بگیرند با قرار دادن چادرهای مسافرتی یا وسایل پیک نیک مرزی برای گروه ایجاد می شود. خانواده ها ترجیح می دهند در جوار گروه هایی قرار گیرند که از لحاظ ترکیب سنی با آن ها متناسب باشند. مخصوصاً اگر در هر دو گروه کودکانی هم سن و سال وجود داشته باشند.

قاب شماره ۵، انتخاب محل اتراق

تاریخ مشاهده : جمعه ۲۰ مرداد ۸۸

زمان مشاهده : ساعت ۸ ب.ظ

مکان مشاهده : مجموعه ائل گوئی / تپه ی اتراق مرکزی

مشاهده گر: نگارنده

مورد مشاهده: یک گروه خانوادگی

موضوع مشاهده : انتخاب محل اتراق

گزارش مشاهده :

دو خودرو در کنار یکدیگر در خیابان کمربندی داخلی ائل گوئی پارک می شود. یک گروه خانوادگی ۹ نفره (سه زن، چهار مرد، دو کودک) زن ها به نظر ۵۰، ۲۰ و ۲۵ ساله هستند. مردان گروه نیز به نظر ۵۰، ۳۰ و ۲۰ ساله می آیند. دو پسر بچه هم ۷ و ۴ ساله به نظر می رسند. با تقسیم وسایل پیک نیک به سمت تپه های اتراق حرکت می کنند. در حالیکه به دنبال محل مناسبی برای اتراق هستند. جمعه شب است و جمعیت زیادی در پارک حضور دارند. گروه در تپه ی مرکزی محلی را برای اتراق مناسب تشخیص می دهند زمینی مسطح و چمن کاری شده که با سرویس بهداشتی حدوداً ۱۰۰ متر فاصله دارد. هوا هنوز روشن است اما گروه نزدیک به یکی از چراغ های پارک اتراق کرده اند. در اطراف آن ها دو گروه دیگر ساکن شده اند ، یک گروه خانوادگی در سمت راست و یک گروه پسران جوان در سمت چپ. محلی که خانواده ی مورد نظر انتخاب کرده اند حدوداً پنج متر با محل اتراق خانواده ی مجاور فاصله دارد. این فاصله با گروه پسران بیشتر است. گروه به شکلی ساکن می شود که ردیف درختچه های زینتی مرز میان آن ها و گروه پسران را تقویت می کند. ضلع بالا یک فضای باز مسطح و چمن کاری شده است که کودکان گروه مجاور در آن بازی می کنند. ضلع چهارم مجاور یکی از معابر اصلی است.

فراوانی زمانی: نمی توان نظر قاطعی درباره ی فراوانی زمانی تکرار پیک نیک شبانه خانواده ها ارائه نمود اما نتیجه ی مصاحبه ها حاکی از آن بود که خویشاوندان معمولاً یک یا دو بار در ماههای تابستان به پیک نیک در این محل می پردازند. ائل گوئی نماد تبریز محسوب می شود و میزبانان برای میهمانان غیر تبریزی خود برنامه ی پیک نیکی در ائل گوئی تدارک می بینند. فراوانی پیک های شبانه در این محل به عواملی چون آب و هوا، هماهنگی زمان فراغت اعضای گروه، ترجیحات و سلیق افراد در گذران اوقات فراغت خود و ... بستگی دارد.

گروه های پسران جوان در فاصله های زمانی کوتاه تری نسبت به خانواده ها در ائل گوئی گرد هم می آیند. برخی از جوانان اذعان داشتند که در شب های تابستان حداقل یکبار در هفته و به ویژه شب های آخر هفته را با دوستان خود در ائل گوئی می گذرانند.

تغذیه: تغذیه در ارتباط نزدیک با مفهوم بیولوژی قرار می گیرد و یکی از نشانه های مصرف در پیک نیک است. صرف شام محور اصلی پیک نیک شبانه خانواده ها است. غذای اصلی خانواده های هسته ای و گروه های خویشاوندی متفاوت است. خانواده های هسته ای غذاهای سبک و آماده مانند انواع فست فود یا ساندویچ های خانگی (انواع کوکو، سالاد الویه و ...) را ترجیح می دهند. اما گروه های خویشاوندی غذاهای خانگی پر تکلف به همراه دارند (انواع پلو و خورش، کوفته تبریزی، آش و ...) زنان خانواده های گروه خویشاوندی قبلاً درباره ی نحوه ی تهیه غذا به توافق می رسند. ممکن است هر کدام از خانواده های گروه غذای خود را به همراه داشته باشند و یا مسئولیت تهیه ی غذا برای همه ی اعضا به عهده ی یک خانواده باشد. شام می تواند به عرصه ی رقابت زنان گروه در نمایش مهارت آشپزی تبدیل شود. در پیک نیک نوع شبانه غذا در محل تهیه نمی شود و مسئولیت سرو آن با زنان گروه است. اما چنانچه خوراکی در محل تهیه شود معمولاً مردان مسئولیت آن را به عهده می گیرند.

قاب شماره ۶، تهیه غذای پیک نیک

تاریخ مصاحبه: ۲۲ مرداد ۸۸
زمان مصاحبه: ساعت ۹ ب.ظ.
مکان مصاحبه: مجموعه ائل گوئی، تراس های اتراق
مصاحبه کننده: نگارنده
مصاحبه شونده: خانم کاملی
موضوع مصاحبه: تهیه غذای پیک نیک
طول مدت مصاحبه: ۲۰ دقیقه

مشروح مصاحبه:

(این مصاحبه با تلخیص و ترجمه گزارش می شود.)

نگارنده: سلام، فکر کنم دارین برای شام آماده می شین. اجازه هست چندتا سؤال بپرسم؟

مسن ترین خانم گروه (که مشغول آماده کردن بساط شام است): بفرمایید شام بخورین سوالاتونو هم بپرسین.

(تشکر می کنم و سر سفره در کنار همان خانم می نشینم.)

نگارنده: میشه لطفاً خودتونو معرفی کنین؟ البته آگه خواستید.

خانم: من م. کاملی هستم. ۵۳ سالمه، ۵ تا بچه دارم.

نگارنده: خانم کاملی می شه بقیه رو هم معرفی کنین؟

خ.کاملی (با اشاره به افراد گروه): دخترم و شوهرش، ۲تا پسرهام و عروس هام. این بچه ها هم نوه هامونن.

نگارنده: چند وقت یکبار می آید اینجا؟

خ.کاملی: بچه ها همشون کار می کنن وقت ندارن بیان به ما سر بزین. منم دو هفته یه بار یا شاید ماهی یه بار غذا

درس می کنم میگم بیان اینجا. بچه ها بازی می کنن. ما هم همدیگه رو می بینیم.

نگارنده: چه کوفته ی خوشمزه ای! معمولاً چه غذاهایی درست می کنین با خودتون میارین؟

خ.کاملی: این بچه ها همه اش ساندویچ و پیتزا می خورن! من آش می پزم ، کوفته، زرشک پلو، قورمه سبزی ...

نگارنده: بقیه چی میارن؟

خ.کاملی: میوه، چایی، کیک و شیرینی، چیپس و پفک، تخمه و ... اینجور چیزها. بعضی وقتها هم دخترم غذا می پزه

میاره.

...

مانند دیگر مجموعه های تفریحی، در ائل گوئی نیز رستوران ها و بوفه های فراوانی وجود دارد. مشتریان این رستوران ها غالباً مسافران یا جوانان هستند. خانواده های تبریزی قطعاً غذای پیک نیک را با خود به همراه دارند. صرف غذای خانگی در محیط بیرون از خانه از جمله ویژگی های پیک نیک است. اما اغذیه فروشی های سیاری که تخم مرغ و سیب زمینی آب پز می فروشند در سال های اخیر به نماد ائل گوئی تبدیل شده اند. افرادی که برای پیک نیک شبانه، ائل گوئی را انتخاب می کنند عمدتاً از طبقات درآمدی پایین و زیر متوسط هستند به همین دلیل غذای ارزان و در عین حال سالم خانواده ها را به خود جلب می کند.

عکس شماره ۱۹، اغذیه فروشی سیار

مأخذ: نگارنده (۱۷ اسفند ۸۸، ساعت ۱ ب.ظ)

تعداد و حجم گروه: گروه خانواده های هسته ای به ندرت بیشتر از شش نفر هستند اما تعداد اعضای گروه های خویشاوندی گاه به بیش از بیست نفر نیز می رسد. گروه های دوستان بعد معینی ندارند اما به ندرت کمتر از سه نفر هستند. ترکیب سنی در گروه های دوستان رعایت می شود اما در گروه های خانوادگی چنین ترکیبی لحاظ نمی شود. در گروه های خانوادگی زیر گروه هایی با توجه به سن و جنس و علایق مشترک تشکیل می شود. محل اتراق، تغذیه، ساعت شروع و پایان پیک نیک، فعالیت های جانبی و ... همه به بعد گروه وابسته است. برنامه ریزی برای پیک نیک در گروه های بزرگتر زمان بیشتری می طلبد. گروه های بسیار پرجمعیت معمولاً نزدیکترین اقوام را شامل می شود که سابقه ی پیک های گروهی را داشته اند.

نحوه ی اطلاع رسانی: اطلاع رسانی بین خانواده های گروه خویشاوندی به شکل شفاهی یا از طریق تلفن صورت می گیرد. در شهر برنامه ریزی برای هرگونه فعالیتی اعم از فعالیت های فراغتی ضروری است. به همین دلیل لازم است افراد چند روز پیش از پیک نیک به یکدیگر اطلاع دهند. برخی از گروه های دوستان از طریق پست الکترونیکی برنامه ی پیک نیک را هماهنگ می کنند. در گروه های خویشاوندی اطلاع رسانی و مدیریت پیک نیک معمولاً به عهده ی زنان خانواده هاست. از آنجا که در گروه های خانوادگی روابط پایدار خانوادگی برقرار است، اطلاع رسانی به شکل زنجیره ای انجام می شود. خانواده ی الف خانواده ی ب را مطلع می سازد و خانواده ی ب خانواده ی ج را. به همین ترتیب خبر پیک نیک منتشر می شود. دعوت به پیک نیک با استراتژی های خاصی صورت می گیرد. ترکیب سنی و جنسی فرزندان، میزان مشارکت در هزینه ها، تفاهم میان خانواده ها، طبقه ی اجتماعی و ... از جمله مهمترین مؤلفه های مورد نظر در دعوت از خانواده ای برای شرکت در پیک نیک گروهی است.

فعالیت های جانبی: بازی و گردش در مجموعه فعالیت های جانبی پیک نیک شبانه است. بازی و به طور کلی جنب و جوش جسمی خود یکی از مشخصه های جشن است. از دیر باز در جشن های ایرانی با اشکال متفاوت بازی و تحرک فیزیکی روبه رو بوده ایم. در جشن های مدرن امروزی مانند پیک نیک نیز بازی و تحرک جایگاه ویژه ی خود را حفظ کرده است.

پس از صرف شام گروه های کوچکتر با روابط متفاوت بر اساس سن، جنس، رابطه ی دوستی یا خویشاوندی، تشکیل می شوند و به گشت و گذار در مجموعه و تفریح در قسمت های مختلف آن می پردازند. حضور زنان در بازی ها چشمگیر است. به نظر می رسد در فضای پیک نیک از میزان کنترل اجتماعی بر زنان کاسته شده است. افراد یا وسایل بازی مانند توپ، راکت، بازی های فکری و ... را به همراه دارند و یا از امکانات ورزشی مجموعه استفاده می کنند. در حالیکه جوانترها بازی و استفاده از وسایل مهیج شهربازی یا قایقرانی را ترجیح می دهند، غالب افراد پیاده روی در کنار دریاچه را انتخاب می کنند.

ابزار پیک نیک: گفتیم ابزار پیک نیک به سه دسته قابل تقسیم است. دسته ی نخست ابزار لازم برای تهیه و سرو خوراک است که خود شامل وسایل افروختن آتش، وسایل تهیه و سرو غذا، خوراک اصلی و خوراکی های جانبی و ادوات مربوط به آن. دسته ی دوم ابزار لازم برای اتراق در فضای بیرون خانه است که شامل چادر مسافرتی، قالیچه یا هر نوع زیرانداز دیگر، چراغ دستی مخصوصاً برای پیک نیک های شبانه، پتو و غیره است. دسته ی سوم ابزار لازم برای بازی ها و فعالیت های جانبی است که با توجه به ترکیب سنی و جنسی اعضای گروه، مدت زمان اتراق، فضای اتراق و موقعیت نسبت به دیگر گردشگران و ... تنوع می پذیرد.

در پیک نیک شبانه ی ائل گوئی گروه ها معمولاً غذا را در محل آماده نمی کنند بنابراین از دسته ی نخست وسایل افروختن آتش را به همراه ندارند مگر یک اجاق گاز دستی (گاز پیک نیک) برای گرم کردن غذا یا تهیه ی چای، از این دسته صرفاً خوراک و وسایل لازم برای سرو غذا در پیک نیک شبانه همراه خانواده ها دیده می شود. از دسته ی دوم ابزار پیک نیک می توان زیرانداز، چراغ دستی، چادر مسافرتی و به تعداد قابل توجه پتو و لباس های گرم را نام برد. به دلیل آب و هوای خنک منطقه حتی در شب های تابستان، افراد لازم می بینند پتو و لباس های گرم به همراه داشته باشند. از دسته ی سوم بیشترین وسایلی که مشاهده شد شامل توپ فوتبال و والیبال، تخته نرد، ورق پوکر، اسباب بازی های الکترونیک و ... بود.

بحث و نتیجه گیری

فعالیت های اوقات فراغت مجموعه ای از اشتغالات فرد است که کاملاً به رضایت خاطر خود یا برای استراحت یا برای تفریح یا به منظور توسعه ی اطلاعات یا آموزش غیر انتفاعی، مشارکت اجتماعی داوطلبانه بعد از آزاد شدن از الزامات شغلی، خانوادگی و اجتماعی بدان می پردازد. اوقات فراغت پس از انقلاب صنعتی و تعیین زمان کار، در مفهوم امروزی آن بازتعریف شد. در عصر حاضر با توجه به روابط

گسترده ی اوقات فراغت با قدرت، اقتصاد و فرهنگ شهری در کنار انگارش های نوین از زمان و فضا، می توان فراغت را یک پدیده ی شهری شده دانست.

انسان ها برای گذران وقت خود در زمان های آزاد تصمیم گیری می کنند. اساس این تصمیمات توجه به سلیقه های شخصی است. سبک های مختلف زندگی در نحوه ی گذران اوقات فراغت از یکدیگر متمایز می شوند. افراد با در نظر گرفتن علاقه ی خود و امکانات و شرایط موجود فعالیت فراغتی خود را انتخاب می کنند. افراد در انتخاب فعالیت اوقات فراغت کاملاً آزاد نیستند. عواملی که در انتخاب فعالیت فراغتی نقش دارند عبارتند از؛ زمان، فضا، سن، جنس، طبقه ی اجتماعی. گذران فراغت در زمان های مختلف و در فضاهای متفاوت شیوه های رفتار گوناگونی می طلبد. تلقی انسان ها از مفهوم فراغت و فعالیت های مناسب اوقات فراغت در سنین مختلف، متفاوت است. به همین شکل انگارش های جنسیتی و طبقه ی اجتماعی نیز بر گزینش نوع فعالیت اوقات فراغت اثرگذار است. در یک کلام، گذران فراغت نمی تواند عاری از تأثیرات فرهنگی و اجتماعی باشد. انسان ها پیوسته در تلاشند سلیقه ها و علاقه ی خود را با موقعیت فرهنگی و اجتماعی سازگار سازند و یا شرایط را در جهت هماهنگی با خواست های خود دگرگون نمایند. پیک نیک شبانه یکی از اشکال گذران فراغت است که در نتیجه ی این تحولات به وجود آمده است. پیک نیک شکلی از گذران اوقات فراغت است که سابقه ی دیرینه در ایران و منطقه ی آذربایجان دارد. در ایران گذران وقت به همراه خانواده در کنار رودخانه ها و فضاهای سرسبز با باورهای مذهبی و اساطیری پیوند خورده است. پیک نیک در شهرهای مدرن مانند تبریز پیوندهای آشکاری با اشکال قدیمی تر آن دارد در عین حال تفاوت هایی نیز پیدا کرده است. تغییر یافتن زمان پیک نیک از روز به شب و ترجیح پارک های داخل شهر به فضاهای خارج از شهر، مهمترین تفاوت پیک نیک امروز با گذشته است.

پیک نیک مدرن را می توان نوعی جشن نوپدید شهری دانست که با حفظ مؤلفه های جشن، با امکانات و محدودیت های زندگی شهری تطابق یافته است. برخی از مؤلفه های اساسی یک جشن عبارتند از بی نظمی، تعلیق زمانی و مکانی، تعلیق هویتی، مصرف بیش از معمول، بازی و فعالیت های جانبی. تمامی این عناصر در پیک نیک دیده می شود. به خصوص پیک نیک شبانه با استفاده از تاریکی و نقصان دید و در نتیجه کاهش کنترل اجتماعی، زمینه را برای ایجاد بی نظمی بیشتر مساعد می سازد. پیک نیک روشی است که انسان های شهری برای خروج مشروع از نظم خردکننده ی زندگی ماشینی اتخاذ نموده اند.

در نتیجه ی پژوهش میدانی حاضر دریافتیم که از سویی انسان ها تحت تأثیر فرهنگ، برای پیوندهای عاطفی خویشاوندی و دوستانه اهمیت زیادی قائلند. پیک نیک همچنان به عنوان یک عمل جمعی خانوادگی درک می شود. از سوی دیگر زندگی در یک شهر مدرن اشتغال به کار یا تحصیل در طول روز به ویژه اشتغال زنان را ایجاد می کند. با پیشرفت فناوری، امکانات حمل و نقل سریع و ایجاد روشنایی در شب میسر شده است. از آنجا که فراغت عرصه ای ممتاز در اقتصاد شهری است، هرچه بیشتر شاهد ساخته شدن مکان

های تفریحی متنوع در داخل شهر هستیم. مجموعه این عوامل پیدایش شیوه ی جدیدی از گذران اوقات فراغت خانوادگی را ممکن ساخته است. به طور کلی می توان دلایل تغییر زمان پیک نیک از روز به شب را در موارد زیر خلاصه کرد؛ ویژگی خانوادگی بودن پیک نیک و لزوم انتخاب وقت آزاد مشترک میان اعضای گروه خویشاوندی، روشنایی فضای شبانه و سهولت حمل و نقل در نتیجه رشد فناوری، افزایش امکانات تفریحی و رفاهی، همچنین هیجان طلبی و کاهش کنترل اجتماعی در شب و رغبت افراد به کسب تجربه های جدید.

نباید از نظر دور داشت که پیک نیک در حال تبدیل به یک پدیده ی درون شهری است. انسانها نه وقت و نه امکانات لازم برای انجام پیک نیک در خارج از شهر دارند. ائل گلی به دلیل همین ویژگی داخل شهر بودن و سهولت دسترسی به یکی از مراکز عمده ی پیک نیک تبدیل شده است.

پیک نیک در ایران همواره در مکانی صورت می گیرد که عناصر آب، سرسبزی و درخت، زمین مناسب، امکانات بهداشتی، امکانات بازی و سرگرمی، آفتاب و هوای خوب فراهم باشد. ائل گولی با دریاچه ی بزرگ و فضای سبز وسیع مکان مناسبی برای پیک نیک به شمار می رود. ضمن اینکه تجهیزات بازی و سرگرمی و امکانات بهداشتی و رفاهی آن نیز در جذب شهروندان بی تأثیر نبوده است. نورپردازی فضای شبانه نیاز اساسی به وجود نور برای پیک نیک را برطرف می کند.

نزدیکی و تجانس با افرادی از گروه اجتماعی مشابه، که یکی دیگر از ویژگی های پیک نیک ایرانی است، در پیک نیک شبانه نیز مشاهده می شود. خانواده هایی که ائل گولی را برای پیک نیک شبانه انتخاب می کنند معمولاً اختلاف طبقاتی فاحشی با یکدیگر ندارند.

زمان پیک نیک شبانه در ائل گولی رابطه ی مستقیم با آب و هوا و شرایط جوی دارد. به دلیل اقلیم سرد و کوهستانی تبریز، فصل تابستان مناسبترین زمان برای پیک نیک است. استقبال شهروندان از این مکان در شبهای آخر هفته در مقایسه با سایر شب ها بیشتر است. افراد به منظور پیک نیک شبانه از ساعات عصر (حدود ۶ ب.ظ) وارد ائل گولی می شوند و تا پاسی از نیمه شب در محل حضور دارند. طول مدت پیک نیک با توجه به شرایط آب و هوایی و وجود سالمندان، کودکان یا بیماران در گروه متغیر است. فراوانی زمانی پیک نیک در گروه های خویشاوندی از نظم خاصی تبعیت نمی کند. غالباً خانواده ها زمانی که میهمانانی از شهرهای دیگر داشته باشند، برنامه ی پیک نیک شبانه در ائل گولی تدارک می بینند. با این وجود یک یا دو بار در ماه امکان برپایی پیک نیک خانوادگی وجود دارد. پیک نیک گروه های دوستانه نسبت به خانواده ها از فراوانی زمانی بیشتری برخوردار است. آن ها معمولاً یکبار در هفته یا بیشتر در ائل گولی گرد می آیند.

مهمترین ویژگی پیک نیک خانوادگی بودن آن است. گروه های خویشاوندی و گروه های دوستان جوان، کنشگران پیک نیک هستند. گروه های خویشاوندی از چند خانواده ی هسته ای تشکیل شده، تعداد اعضای

گروه و ترکیب آن با توجه به روابط صمیمانه ی خانواده ها و سازگاری سنی و جنسی فرزندان آن ها تعیین می شود. گروه های دوستانه، پسران جوان هم سنی هستند که گاه با یکدیگر رابطه ی خویشاوندی دارند. گروه های دوستانه ی دختران در پیک نیک های شبانه دیده نمی شوند. همچنان که نمی توان گروه های خویشاوندی بدون حضور مردان را در محل دید.

افراد در محلی اتراق می کنند که ضمن مسطح بودن زمین و داشتن چشم انداز زیبا و نور، به امکانات بهداشتی نیز دسترسی داشته باشد. محل نشستن خانواده ها با توجه به گروه های همجوار نیز سنجیده می شود. خانواده ها تا حد ممکن از سکونت در نزدیکی گروه پسران جوان اجتناب می کنند. هر گروه مرزی برای خود و دیگری در نظر می گیرد. زیر انداز یا قالیچه مساحتی از زمین را کاملاً در اختیار گروه قرار می دهد. این مرز با مرزبندی های دیگر تقویت می شود. استفاده از چادر در کنار قالیچه، پارک نمودن خودرو در جوار محل اتراق، پراکنده کردن وسایل پیک نیک در فاصله ای معین، بازی کودکان در اطراف محل اتراق، طرز نشستن اعضای گروه (حلقه وار، پشت به بیرون و رو به فضای داخلی)، پخش موسیقی یا صحبت با صدای بلند و ... نمونه هایی از اعمال مرزبندی سخت و نرم است.

مدیریت پیک نیک شبانه در گروه های خویشاوندی بر عهده ی زنان است. اطلاع رسانی به اعضای گروه، تنظیم زمان پیک نیک، تهیه ی غذا و ساماندهی وسایل مورد نیاز برای پیک نیک اهم وظایف زنان است. تأمین هزینه ی پیک نیک و فعالیت های جانبی آن، فراهم کردن امکان حمل و نقل، محافظت از گروه در برابر خطرات و تهدیدات احتمالی، حمل وسایل و ابزار پیک نیک بر عهده ی مردان است. چنانچه غذا در محل تهیه شود مسئولیت آن اغلب با مردان گروه است.

گرچه در حال حاضر با روند رو به رشد سپری شدن وقت انسان ها با کار ضروری و تلاش روزانه در شهرهای مدرن مواجه هستیم، اما از طرفی دیگر تسهیلاتی که رشد تکنولوژی در اختیار انسان نهاده است، هر روز به کوتاهتر شدن فاصله ها و تنوعات بی پایان فعالیت های فراغتی در هر زمان می انجامد. تداخل هر چه بیشتر فضای کار و فضای فراغت، ارائه ی هرگونه پیش بینی درباره ی اشکال کار و فراغت در آینده را دشوار می سازد. در هر صورت به نظر می رسد انسان ها در هر زمان روشی سازگار با الزامات و امکانات موجود برای فراغت ابداع خواهند نمود و یا روش های مرسوم را در جهت هماهنگی با مقتضیات زمان، تحول خواهند بخشید. چرا که اوقات فراغت عرصه ی به ظهور رسیدن استعدادها و استمرار دستاوردهای فرهنگی و اجتماعی است، عرصه ای که انسان ها برای نمایش تمایز از دیگران به شیوه ای هوشمندانه از آن استفاده می کنند.

منابع

- ابو القاسمی، محسن، ۱۳۷۴، ریشه شناسی، تهران، نشر ققنوس
- اشرف الکتابی، منوچهر، ۱۳۷۹، بررسی تغییرات نحوه ی گذران اوقات فراغت در خانواده های شهر تهران طی سه نسل، پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی، دانشگاه تهران، دانشکده علوم اجتماعی، گروه جامعه شناسی
- انصاری مهابادی، فرشته، ۱۳۷۹، بررسی نحوه ی گذران اوقات فراغت و نقش آن بر شکل گیری شخصیت فرهنگی با تأکید بر دو دبیرستان دخترانه ی ارشاد و رضوان در شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد مردم شناسی، دانشگاه تهران، دانشکده علوم اجتماعی، گروه انسان شناسی
- بادرام پور، زهرا، ۱۳۵۳، بررسی نحوه ی گذران اوقات فراغت ایرانیان در دوره ی صفویه، پایان نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، دانشکده علوم اجتماعی

- بیانی کرمانی، زهرا، ۱۳۵۳، نحوه ی گذران اوقات فراغت ایرانیان در دوره ی قاجاریه، پایان نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، دانشکده علوم اجتماعی
- خاماچی، بهروز، ۱۳۸۶، شهر من تبریز، تبریز، ندای شمس
- ریتزر، جرج، ۱۳۸۷، نظریه ی جامعه شناسی در دوران معاصر، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، علمی
- سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۱، بررسی وضعیت اوقات فراغت جوانان، تهران، اهل قلم
- فکوهی، ناصر، ۱۳۸۳، انسان شناسی شهری، تهران، نی
- هیوود، لس و دیگران، ۱۳۸۵، اوقات فراغت، ترجمه محمد احسانی، تهران، بامداد کتاب
- Rojek, Chris, Shaw, Susan and M. , veal, A.J.,2006, *A handbook of leisure studies*, palgrave Macmillan Ltd.

www.anthropology.ir
www.tabrizparks.org
www.sci.org.ir
www.iscanews.ir
www.wikipedia.com
www.cms.mfa.gov.ir
www.loghatnaameh.com
www.anobanini.ir
www.tbzmed.ac.ir
www.weatherbase.com
www.googleearth.com

ضمایم

۱. مآخذشناسی اوقات فراغت

۲. نقشه ها

مآخذ شناسی اوقات فراغت (کتاب و مقاله)

- آدورنو، تئودور، «اوقات فراغت»، ترجمه جمال آل احمد، *اطلاعات*، ۱۷ اردیبهشت ۱۳۸۰، ص ۶
- آذری، سعید، «اثرات رفتاری تلویزیون بر کودکان و نوجوانان»، *پژوهش و سنجش*، ش ۱۵، ۱۶، پاییز، زمستان ۱۳۷۷، ۷۴ - ۹۳ ص
- آزادارمکی، تقی، «فرآیند تغییر نسلی بررسی فراتحلیلی در ایران»، *جوانان و مناسبات نسلی*، ش ۱، بهار و تابستان ۱۳۸۶، ۴۱ - ۶۸ ص
- آزرمی سساری، یدالله، «تعاریف و کارکردهای اوقات فراغت»، *صدای عدالت*، ۲ شهریور ۱۳۸۲، ص ۸
- آزما، فریدون، ۱۳۸۸، *بررسی چگونگی افزایش رغبت تماشاگران با استفاده از سینما*، تهران، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

- آقائی، سهیلا، «اوقات فراغت، ارزشمندترین هنگامه‌های حیات آدمی: گفتگو با دکتر غلامعلی افروز، رئیس دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران»، پیوند، ش ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، تابستان ۱۳۸۷، ۱۰، ص ۱۲-
- آقاپور، مهدی، «ضروریات جامعه‌شناسی اوقات فراغت ورزشی»، اعتماد، ۱۷ تیر ۱۳۸۱، ۷ ص
- اختری، عبدالله، «یافته‌های طرح پژوهش فعالیت و مصرف کالاهای فرهنگی در ارومیه»، فرهنگ آذربایجان غربی، ش ۱۲، تابستان ۱۳۸۳، ۱۰۹ - ۱۲۰ ص
- اخوان‌علی‌زاده، الهه، «ورزش و اوقات فراغت»، تربیت، سال ۱۰، ش ۱۰، تابستان ۱۳۷۴، ۱۵-۱۷ ص
- اردکانیان، عباس، «اوقات فراغت این نیست»، هفته‌نامه شرق، ش ۱۳، ۱۶ تیر ۱۳۸۵، ۳ ص.
- اشراقی، علی‌رضا، «بامداد خمار از شب بی‌شراب»، هفته‌نامه شرق، ش ۳۰، ۱۵ تیر ۱۳۸۶، ۳ ص
- اصفهانی، صدیقه، «کارکردهای مهم اوقات فراغت»، رسالت، ۱۶ تیر ۱۳۸۷، ۲۴ ص
- افروز، غلام‌علی، «اوقات فراغت، نگرانیها و نوآوریها»، پیوند، ش ۲۰۲، ۲۰۳، تابستان ۱۳۷۵، ۳-۴ ص.
- افروز، غلام‌علی، «توانا بود هر که دانا بود»، پیوند، ش ۱۷۷-۱۷۹، تابستان ۱۳۷۳، ۳-۴ ص
- افروز، غلام‌علی، «هنگامه‌های فراغت و بستر خلاقیت‌های جوانان»، جوان، ۲۹ تیر ۱۳۷۸، ۸ ص
- افروز، غلام‌علی، «اوقات فراغت و رفتارهای اجتماعی»، پیوند، ش ۱۸۹-۱۹۱، تابستان ۱۳۷۴، ۴-۵ ص.
- «افکارسنجی و سنجش نیازهای فرهنگی و اجتماعی در اوقات فراغت»، فصلنامه فرهنگ آذربایجان غربی، ش ۱۱، بهار ۱۳۸۳، ۳-۱۲ ص
- «امکانات پارکها و استفاده نابرابر دختران و پسران»، همشهری، ۳۱ مرداد ۱۳۷۲، ۱۲ ص
- امیدوار، احمد، «فرهنگ اوقات فراغت و جوانان استثنایی»، تعلیم و تربیت استثنایی، ش ۵، مهر ۱۳۷۴، ۴-۶ ص
- انصاری، فرشته، «پیش به سوی جامعه‌شناسی اوقات فراغت»، کتاب ماه علوم اجتماعی، ش ۷۵، ۷۶، دی و بهمن ۱۳۸۲، ۳۹-۴۳ ص
- انورخویی، امین، «فلسفه تربیت در اوقات فراغت»، تربیت، سال ۹، ش ۱۰، تابستان ۱۳۷۳، ۳۲-۳۷ ص
- «اوقات فراغت در قرن اخیر...»، صدای عدالت، ۱۴ مرداد ۱۳۸۲، ۵ ص
- «اوقات فراغت مطلوب گران است»، جوان، ۲۷ تیر ۱۳۸۵، ۱۲ ص
- «اوقات فراغت و دیدگاهها و نظریات خانواده‌های ایرانی»، شکوفه، ش ۲۲، تابستان ۱۳۸۰، ۱۴ ص
- «اوقات فراغت، تنش و سازش»، همشهری، ۳۱ مرداد ۱۳۷۴، ۷ ص
- «ایران فقط تهران نیست»، آفرینش، ۶ آبان ۱۳۷۸، ۱ ص
- ایزدپناه، آناهیتا، «خانواده بهترین تامین‌کننده اوقات فراغت»، فرزند سالم، ش ۶، تیر ۱۳۷۶، ۳۶ ص
- ایزدپناه، آیدا، «فضاهای گذران فراغت کودکان: با نگاهی به دو پارک مهر، رضوان»، شهرداریها، ش ۴۹، خرداد ۱۳۸۲، ۷۶-۷۸ ص
- ایزدی، مصطفی، «بیکاران و اوقات فراغت»، حیات نو، ۴ تیر ۱۳۸۱، ۱۱ ص
- ایمانی‌جاجرمی، حسین، «درآمدی بر جامعه‌شناسی اوقات فراغت»، همشهری، ۱۷ تیر ۱۳۷۶، ۶ ص
- «اینترنت به جای زمین خاکی»، اطلاعات، ۲۵ شهریور ۱۳۸۵، ۱۰ ص
- بابایی، سمیه، «تکامل شخصیت در تفریحات گروهی»، اعتماد، ۸ آبان ۱۳۸۴، ۶ ص
- «بازی را جدی بگیریم»، سلام، ۲۶ دی ۱۳۷۵، ۹ ص

- باقری، زهرا، «راه دشوار کتابخوانی: فضای محدود کتابخانه‌ها پاسخگوی غنی‌سازی اوقات فراغت نیست»، همشهری، ۶ مرداد ۱۳۸۷
- بخارایی، احمد، «تحلیل جامعه‌شناختی نقش رادیو و تلویزیون در نحوه گذران اوقات فراغت»، همشهری، ۲۰ مرداد ۱۳۷۶، ۱۲ ص و ۲۱ مرداد ۱۳۷۶، ۱۲ ص
- «بررسی انگیزه‌های گفتگوهای اینترنتی در جوانان ایرانی»، *ابزار اقتصادی*، ۲۷ بهمن ۱۳۸۳، ۱۸ ص
- «برنامه‌ریزی برای سیاحت و اوقات فراغت»، *قشم*، ش ۹۲، آبان ۱۳۸۲، ۴۸ - ۵۴ ص
- بزرگنیا، زهره، «اوقات فراغت از کرسی تا کافی‌نت»، *اعتماد*، ۱۶ مهر ۱۳۸۴، ۷ ص
- بن، مائده؛ یزدی اسماعیلی، نیلوفر، ۱۳۸۵، *کتابشناسی توصیفی فراغت و گردشگری*، تهران، انجمن خدمات فرهنگی ایرانیان خارج از کشور
- بهادران، حمیدرضا، «اوقات فراغت متعلق به همه اعضای خانواده است»، *جامجم*، ۱۰ تیر ۱۳۸۰، ۷ ص
- بهرامی، شهناز، «اوقات فراغت»، *تربیت*، ش ۱۰، تابستان ۱۳۷۹، ۸۲ - ۸۶ ص
- بهرامی، مهدی، «بررسی نگرش و گرایش به کارکرد برنامه‌های شبکه‌های ماهواره‌ای و عوامل موثر بر آن (مطالعه موردی شهرک سجادیه تهران)»، نوشته مهدی بهرامی با همکاری محمدرضا شاه‌آبادی، *مطالعات امنیت اجتماعی*، ش ۶، ۷، تابستان و پاییز ۱۳۸۵، ۱۹۹ - ۲۲۲ ص
- پاک سرشت، سلیمان، *بررسی جایگاه مصرف اینترنت در سبک‌های رفتار فراغتی جوانان ایرانی*، تهران، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، ۱۳۸۸، ۱۳۳ ص.
- پرونوست، ژیل، «معانی اجتماعی و فرهنگی فراغت»، ترجمه داوود حیدری، *رشد آموزش علوم اجتماعی*، ش ۳۵، تابستان ۱۳۸۶، ۳۶ - ۴۱ ص
- پرونوست، ژیل، «سرگرمی‌آفرینان کارکنان بخش تفریحات و سرگرمی‌ها»، ترجمه داوود حیدری، *رشد آموزش علوم اجتماعی*، ش ۳۵، تابستان ۱۳۸۶، ۲۴ - ۲۹ ص
- پوررضایان، مهدی، «یک نگاه پارادوکسیکال به اوقات فراغت»، *تربیت*، سال ۱۶، ویژه‌نامه تابستان ۱۳۸۰، ۸-۴ ص.
- ترکاشوند، علی، «اسرار تاریخی اوقات فراغت»، *ایران*، ۱۶ تیر ۱۳۸۶، ۱۶ ص
- تریگ، پیتر، ۱۳۸۳، *ایمنی و امنیت در صنعت جهانگردی و صنعت اوقات فراغت*، ترجمه شهرام نقش تبریزی، تهران، برای فردا
- تریگ، پیتر، ۱۳۷۸، *بررسی صنعت جهانگردی و صنعت فراغت*، ترجمه مرتضی احمدی و جواد پورموحدی و عباس اردکانیان، تهران، انجمن خدمات فرهنگی ایرانیان مقیم خارج از کشور
- «تعطیلات فرانسوی - نگاهی به اوقات فراغت و فرهنگ تعطیلات در فرانسه»، *ابزار*، ۲۵ شهریور ۱۳۸۳، ۶ ص و ۲۶ شهریور ۱۳۸۳، ۶ ص.
- تقوایی، احمد، «اوقات فراغت یا دریچه‌ای باز به سوی زندگی»، *فصلنامه آشتیان*، سال ۱، ش ۲، ۱۳۷۳، ۳۱ - ۳۵ ص

- تقی‌پور، آذر، ۱۳۸۴، وقت طلاست: چگونگی گذراندن اوقات فراغت نوجوانان و جوانان، بوشهر، موعوداسلام
- تلوزاد، محبوبه، «زنان و اوقات فراغت، همشهری، ۲۸ شهریور ۱۳۸۵، ۱۲ ص
- «تلویزیون و اوقات فراغت»، سروش، سال ۱۸، ش ۸۱۶، ۲۴ آذر ۱۳۷۵، ۲۴ - ۲۵ ص
- تورکیلدسن، جورج، اوقات فراغت و نیازهای مردم، ترجمه عباس اردکانیان و عباس حسینی، ۱۳۸۲، تهران، نوربخش
- «جامعه‌شناسی ورزش»، اعتماد، ۷ مرداد ۱۳۸۱، ۳ ص ویرنامه دقیقه ۹۱.
- جباری، مریم، «یک بی‌توجهی تاریخی»، کتاب هفته، ش ۱۲۶، ۷ تیر ۱۳۸۲، ۱۴ ص
- جعفری، آزاد، «تلویزیون و اوقات فراغت»، رسالت، ۲۶ شهریور ۱۳۸۴، ۱۷ ص
- جلالی فراهانی، مجید، ۱۳۸۷، مدیریت اوقات فراغت و ورزش های تفریحی، تهران، دانشگاه تهران
- جونز، راب، ۱۳۸۷، توریسم و اوقات فراغت کاربردی، ترجمه عباس اردکانیان و بهاره کارآگاه، تهران، نوربخش
- جهانشاهی، محمدحسین، «گذران اوقات فراغت، جاذبه‌ها و صنعت گردشگری»، جستارهای شهرسازی، ش ۵، تابستان ۱۳۸۲، ۲ - ۳ ص
- جینی، ال، ۱۳۸۸، ترجمه ابوذر کرمی، اهمیت تنبلی: راز راحت زیستن، تهران، پازینه
- حسین‌زاده، نرگس؛ میکابیلی، علی‌رضا، «برنامه‌ریزی و طراحی تفریحی و اوقات فراغت»، پیام سبز، سال ۱، ش ۱، اردیبهشت ۱۳۸۰، ۱۹ - ۲۶ ص
- حسینی، زهرا، «فراغت، کار و بهره‌وری»، کار و جامعه، ش ۴۴، مرداد ۱۳۸۱، ۴۳ - ۵۲ ص
- حسینیان، عبدالسلام، «بررسی و مقایسه برنامه‌های اوقات فراغت تابستان ۱۳۷۸ در استان کهگیلویه و بویراحمد»، آوای دنا، سال ۱، ش ۱، بهار ۱۳۸۰، ۶۰ - ۱۰۱ ص
- حمیدیان، برات، «نقش مساجد در تعلیم و تربیت جامعه»، مسجد، ش ۸۰، مرداد ۱۳۸۳، ۷۶ - ۸۳ ص
- حیدرپور، منیژه؛ درویشی، نسرین، «نگاهی گذرا به فعالیت‌های دبیرخانه شورای پژوهشی و فرهنگ عمومی»، فرهنگ همدان، ش ۲۸، پاییز ۱۳۸۱، ۵۹ - ۷۱ ص
- خان‌احمدی، گیتی؛ شیرازی، عصمت، «اوقات فراغت فرصت تربیت و مهارت»، رسالت، ۲۰ تیر ۱۳۸۶، ۵ ص
- خانی، حسین، «سکون عقربه‌های ساعت در چهاردیواری خانه - گزارشی از بی‌برنامگی اوقات فراغت زنان خانه‌دار»، ایران، ۱۱ خرداد ۱۳۸۴، ۸ ص
- «خرده‌فروشان و عمده‌فروشان وسایل و خدمات تفریحی»، قشم، ش ۱۰۰، مرداد ۱۳۸۳، ۶۶ - ۷۲ ص
- خلیلی، مهدی، «سناریوی تکراری اوقات فراغت»، همبستگی، ۳۱ تیر ۱۳۸۵، ۱ ص
- «دانشجو و اوقات فراغت»، فرهنگ آفرینش، ش ۳۰۴، ۱۵ تیر ۱۳۷۸، ۱ ص.
- دبیرخانه شورای عالی جوانان، چگونگی گذران اوقات فراغت نوجوانان و جوانان در فصل تابستان: جامعه شهری، تهران، سازمان ملی جوانان، ۱۳۷۹، ۴۶۰ ص
- درویش‌توانگر، عباس، «جوانان و اوقات فراغت»، رسالت، ۱ مرداد ۱۳۷۵، ۱ - ۲ ص

- دفتر پژوهش دانشگاه آزاد اسلامی شاهرود ، مجموعه مقالات همایش "گذران اوقات فراغت جوانان" (۱۵ و ۱۶ مرداد ماه) ۱۳۸۳ ، شاهرود ، دانشگاه آزاد اسلامی (شاهرود)، انتشارات علمی
- دلخمش، محمد تقی، «مسابقات هذری، مصرف فرهنگی جدید»، فرهنگ عمومی، ش ۱۲، ۱۳، پاییز، زمستان ۱۳۷۶، ۷۲ - ۹۱ ص
- «دیدگاه اسلام درباره گذران اوقات فراغت»، ایران، ۲۶ تیر ۱۳۷۵، ۱۰ ص و ۲۷ تیر ۱۳۷۵، ۱۰ ص . و ۲۸ تیر ۱۳۷۵، ۱۰ ص.
- ذرقانی، همایون، «سفر و اوقات فراغت، نیاز انسانهای متمدن»، ویژهنامه صنعت حمل و نقل، ش ۱۲، بهار ۱۳۸۰، ۵ ص
- ذکایی، محمدسعید، «تحول الگوی گذران اوقات فراغت در جوامع غربی و ایران»، رشد آموزش علوم اجتماعی، ش ۳۵، تابستان ۱۳۸۶، ۳۰ - ۳۵ ص
- ذکایی، محمدسعید، «جوانان و فراغت مجازی»، فصلنامه مطالعات جوانان، ش ۶، بهار ۱۳۸۳، ۱ - ۲۵ ص
- ذوالاکناف، وحید، ۱۳۸۰، فراغت: فرصتی برای بازآفرینی، اصفهان، جهاد دانشگاهی واحد اصفهان
- رئیس، فاطمه، «نحوه گذراندن اوقات فراغت و آرایه راهکارهایی جهت بهبود کیفیت آن»، فصلنامه زنان، ش ۴، بهار ۱۳۸۶، ۱۰۷ - ۱۲۶ ص
- رابرتسون، جیمز، ۱۳۷۸، ترجمه مهدی الوانی، حسن دانایی فرد، آینده کار، تهران، نی
- راستگوفر، احمد، «جوانان و فراغت»، نیستان، ش ۲۹، بهمن ۱۳۷۶، ۲۶ - ۳۱، ۹۱ - ۹۲ ص
- راسکین، ه، «آموزش در اوقات فراغت: فراگیری و فعالیتهای بازآفرینانه»، ترجمه محرم آقازاده، همشهری، ۱۴ مرداد ۱۳۷۴، ۱۱ ص
- ربانی، رسول و دیگران، «رابطه پایگاه اقتصادی - اجتماعی و مصرف کالاهای فرهنگی»، نوشته رسول ربانی، فریدون وحیدا و مژگان ضیایی، فرهنگ اصفهان، ش ۲۷، ۲۸، بهار و تابستان ۱۳۸۳، ۲۵ - ۳۷ ص
- رجب زاده، احمد، ۱۳۷۹، فعالیت و مصرف کالاهای فرهنگی خانوار در شهر اهواز، تهران، آن
- رجبزاده، احمد، «فعالیت‌های مذهبی در اوقات فراغت: بررسی موردی شهر اهواز»، فرهنگ عمومی، ش ۱۸، ۱۹، بهار، تابستان ۱۳۷۸، ۲۰ - ۴۵ ص
- رحمانی، احمد، « دانشجویان دختر، گریزان از ورزش، بررسی امور فوق برنامه و تربیت بدنی دانشگاههای زنجان و نقش آن در گذران اوقات فراغت دانشجویان دختر»، آفرینش، ۱۲ اسفند ۱۳۸۳، ۱۱ ص
- رحمانی، سیامک، «طاعون»، شرق، ۲۵ شهریور ۱۳۸۴، ۳ ص
- رزاقی، پرویز، «۱۰ امتیاز برای اوقات فراغت»، ایران، ۱۱ تیر ۱۳۸۷، ۱۷ ص
- «رسانه و اوقات فراغت»، همشهری، ۱۷ تیر ۱۳۸۳، ۱۲ ص
- رستگار اصل، مهدی، «نقش اوقات فراغت و حضور در سینما»، فرهنگ و سینما، سال ۵، ش ۴۱، آذر ۱۳۷۳، ۳۵ - ۳۷ ص
- رضایی صوفی، مرتضی، « بررسی وضعیت گذران اوقات فراغت دانش آموزان مقطع متوسطه شهرستان رشت و رابطه آن با سطح امکانات فرهنگی و ورزشی»، بیک نور، ش ۳، پاییز ۱۳۸۵، ۹۸ - ۱۰۵ ص

- «رفتارهای پر خطر در اوقات فراغت، روندها و الگوها»، فصلنامه مطالعات جوانان، ش ۶، بهار ۱۳۸۳، ۱۱۸ - ۱۴۴ ص
- رفیعی، زهرا، «فراغت تهرانی: نیازسنجی از شهروندان تهرانی درباره نحوه گذران اوقات فراغت»، همشهری، ۱۹ خرداد ۱۳۸۸، ۱۳، ۲۰ ص
- رفیعی، نفیسه، «جوانان، اوقات فراغت، هراس از خطرات»، سلام، ۲۶ خرداد ۱۳۷۸، ۸ ص
- رنجبر عمرانی، حمیرا، «رادیو، تلویزیون و کتاب»، جوان، ۲۶ تیر ۱۳۸۴، ۱۲ ص
- روجک، کریس، «زمانی برای فراغت - بحثی در باب جامعه‌شناسی اوقات فراغت»، ترجمه محمد رضا جلالی پور و فاطمه شمس، توسعه، ۱۷ اسفند ۱۳۸۳، ۷ ص
- روجک، کریس، «یکشنبه‌ها - بحثی در باب جامعه‌شناسی اوقات فراغت»، ترجمه محمد رضا جلالی پور و فاطمه شمس، توسعه، ۱۶ اسفند ۱۳۸۳، ۷ ص
- روجک، کریس، «؟ ۱۳۸۱»، ترجمه عباس مخبر، نظریه فراغت: اصول و تجربه‌ها، تهران، شهر روحانی، لطیف، «زن ایرانی و اوقات فراغت»، اطلاعات، ۸ مهر ۱۳۸۲، ۱۰ ص.
- ریابوف، ای، ۱۳۸۷، اوقات فراغت، ترجمه صادق سرابی، تهران، انتشارات ۱۲۳
- زاهدی اصل، محمد، «دین و اوقات فراغت»، رشد آموزش علوم اجتماعی، ش ۳۵، تابستان ۱۳۸۶، ۴۲-۴۴ ص
- «زبان، تلویزیون، سینما و اوقات فراغت»، سینما ویدئو، سال ۲، ش ۷۹، ۱۰ مهر ۱۳۷۵، ۱۱ ص و ش ۸۰، ۱۷ مهر ۱۳۷۵، ۹ ص
- «زمان فراغت در جامعه شهری»، همشهری، ۲۳ اردیبهشت ۱۳۷۴، ۵ ص و ۲۴ اردیبهشت ۱۳۷۴، ۵ ص
- ص
- «زنان بازنشسته وقت بیشتر سرگرمی کمتر»، زن روز، ش ۱۴۱۵، ۱۲ تیر ۱۳۷۲، ۹ - ۶ ص
- «زنان و کمبود اوقات فراغت»، نگاه آنر، ش ۱۰، تابستان ۱۳۸۲، ۵۳ - ۵۴ ص
- زندگی، مجید، «اوقات فراغت طلاست»، جمهوری اسلامی، ۲۸ خرداد ۱۳۸۸، ۷ ص.
- سازمان آموزش و پرورش استان مرکزی، ۱۳۸۰، نگاهی به فعالیتهای تابستانی کمیته اوقات فراغت در سال ۸۰، اراک، سازمان آموزش و پرورش استان مرکزی
- سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۳، مطالعات تفصیلی توسعه ورزش همگانی و تفریحی، تهران، سیب سبز
- سازمان ملی جوانان، ۱۳۷۹، جوانان و تجربه زندگی در اوقات فراغت، تهران، سازمان ملی جوانان، نشر اسپید
- سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۱، بررسی وضعیت اوقات فراغت جوانان، تهران، اهل قلم
- سجادی، مهدی، «نظریه‌هایی درباره فراغت»، مسجد، ش ۴۹، فروردین، اردیبهشت ۱۳۷۹، ۱۸ - ۳۳ ص
- سخی، فاطمه، «وب و اوقات فراغت جوانان»، کیهان فرهنگی، ش ۲۳۷، تیر ۱۳۸۵، ۲۶ - ۳۱ ص
- «سرگرمی و مدرنیته، اوقات فراغت و ایرانیان»، اعتماد، ۱۶ مهر ۱۳۸۱، ۶ ص

- سرمد، غلام‌علی، «دانشجویان و اوقات فراغت»، پژوهش‌های علوم انسانی، سال ۱، ش ۱، پاییز ۱۳۷۸، ۱۶۳ - ۱۷۵ص
- سعیدنیا، احمد، ۱۳۸۲، فضاهای فرهنگی، ورزشی و تفریحی، تهران، سازمان شهرداری های کشور
- سعیدی رضوانی، نوید، ۱۳۷۳، شهرداری ها و اوقات فراغت شهروندان؛ پژوهشی پیرامون چگونگی گذران اوقات فراغت شهروندان و اقدامات شهرداری ها در زمینه توسعه فضاهای فرهنگی، تهران، وزارت کشور
- سعیدی، علی‌اصغر، « تحول مفهوم اوقات فراغت، نظام‌های تولیدی و بازار کار»، فصلنامه مطالعات جوانان، ش ۶، بهار ۱۳۸۳، ۱۰۲ - ۱۱۷ ص
- سلطان‌زاده، حسین، « مفاهیم گردشگری، میهمان‌پذیری و صنعت اوقات فراغت »، جهان اقتصاد، ۱۳ مرداد ۱۳۸۳، ۱۱ ص
- سلیمان‌نوری، رضا، « اوقات فراغت، جوانان و رسانه‌های نو»، همبستگی، ۲۰ تیر ۱۳۸۵، ۹ ص
- سون، کار ایچ، «سیاست فرهنگی جهانگردی و اوقات فراغت در بریتانیای کبیر»، بازاریابی، ش ۲۴، اسفند ۱۳۸۱ و فروردین ۱۳۸۲، ۲۶ و ۲۹ ص
- سیرل، مارکاس، « اوقات فراغت و فقدان نظریه»، اعتماد ملی، ۱۲ تیر ۱۳۸۵، ۱۰ص
- سیمپسون، جورج‌گیلورد؛ آدورنو، تئودور، «در باره موسیقی عامه‌پسند»، ترجمه علی رضا سید احمدیان، فصلنامه موسیقی ماهور، ش ۱۷، پاییز ۱۳۸۱، ۸۱ - ۱۰۱ص
- «سینما و اجتماع»، رسالت، ۱۵ اسفند ۱۳۸۱، ۱۴ص.
- شالچی، وحید، «سبک زندگی جوانان کافی‌شاپ»، تحقیقات فرهنگی، سال ۱، ش ۱، بهار ۱۳۸۷، ۹۳ - ۱۱۵ص
- شاهوار، علی، « دانشجوی، خوابگاه و اوقات فراغت »، جوان، ۲۵ اردیبهشت ۱۳۸۴، ۶ ص
- شریعتی‌رودسری، مصطفی، «جوانان و اوقات فراغت»، تربیت، ش ۱۰، ویژه‌نامه تابستان ۱۳۷۸، ۵۱ - ۵۷ص
- شریف، سولماز، «آزادی در حصار؟! - به بهانه اجرای طرح پارک باتوان»، توسعه، ۱۹ اسفند ۱۳۸۳، ۵ ص
- شعر دوست، علی‌اصغر، «صدا و سیما و اوقات فراغت تابستان»، سروش، سال ۱۷، ش ۷۴۶، ۲۴ تیر ۱۳۷۴، ۴ - ۵ ص
- شفیعی‌سروستانی، اسماعیلی، «اوقات فراغت عارضه بزرگ جوامع بشری در عصر حاضر»، موعود، ش ۲، خرداد، تیر ۱۳۷۶، ۳۶ - ۳۹ص
- «شما چگونه تفریح می‌کنید؟!»، صدای عدالت، ۲۳ مرداد ۱۳۸۲، ۵ ص
- شهیندی، معصومه، «تلویزیون در خانواده»، ایران، ۶ آبان ۱۳۸۵، ۱۴ ص
- شهریار، معصومه، «هنوز اشتباه می‌کنیم»، شرق، ۲۱ مرداد ۱۳۸۳، ۷ص ویژه‌نامه جامعه.
- شیخاوندی، داور، « شادی، هیجان، بحران»، نوروز، ۱۹ آبان ۱۳۸۰، ۹ ص
- صافی، قاسم، ۱۳۵۴، تحقیقی در زمینه‌ی کاربرد زمان فراغت دانشجویان دانشگاه تهران، تهران، دانشگاه تهران
- صالح‌پور، مریم، «اوقات زیبای فراغت»، اعتماد، ۲۱ تیر ۱۳۸۴، ۱۲ ص

- صالحین، شهرزاد، «نحوه صرف وقت زنان روستایی»، پژوهش زنان، ش ۷، پاییز ۱۳۸۲، ۳۱ - ۵۹ ص (در بخشی از این مقاله به نحوه گذران اوقات فراغت زنان در روستای دونا در استان مازندران پرداخته شده است.)
- صفوی، بهاره، «به پاس یک عمر تلاش - اوقات فراغت و تفریحات در سالمندان»، جامجم، ۹ اسفند ۱۳۸۳، ۱۲ ص
- صیادی فر، سمیه، «جامعه‌شناسی اوقات فراغت، برنامه‌های اوقات فراغت، تولید فرهنگ می‌کند»، اعتماد، ۳۱ فروردین ۱۳۸۵، ۸ ص
- ضیایی، محمود؛ روزبه میرزایی، ۱۳۸۶، «واژگان تخصصی فراغت، گردشگری و هتلداری»، تهران، ترمه
- ضیایی، مژگان، «فضاهای فراغتی شهرهای دیروز و امروز با تاکید به شهر اصفهان»، فرهنگ اصفهان، ش ۳۵، بهار ۱۳۸۶، ۳۱ - ۴۷ ص
- طالبی، شقایق، «۵۶ درصد مردم برای تفریح، دراز می‌کشند»، اعتماد، ۱۱ مرداد ۱۳۸۴، ۷ و ۱۱ ص
- طبیبی، حشمت‌الله، «هویت فرهنگی کرمانشاه»، فرهنگ کرمانشاه، پیش شماره ۱، بهار ۱۳۸۰، ۶۲ - ۷۲ ص
- «طرح تابستانی اوقات فراغت»، مسجد، سال ۳، ش ۱۵، مرداد، شهریور ۱۳۷۳، ۷۸ - ۸۴ ص.
- طهماسبیان، پری، ۱۳۷۹، زنان و اوقات فراغت، تهران، یاسمن
- ظهیری، مهرداد؛ افتخاری، زهرا، ۱۳۸۵، ره یافتی به اوقات فراغت، قم، گلستان ادب
- عابدین‌زاده‌آستارایی، نرگس، «بررسی چگونگی گذران اوقات فراغت دختران دبیرستانی منطقه هدفه آموزش و پرورش»، ورزش و ارزش، ش ۱۰۰، فروردین، اردیبهشت ۱۳۶۸، ۳۵ - ۳۳ ص
- عبادی، خدیجه، «نقش وسایل ارتباط جمعی در گذراندن اوقات فراغت»، توسعه، ۲۵ آذر ۱۳۷۷، ۵ ص
- عبدالملکی، هادی، ۱۳۸۸، شیوه‌های غنی‌سازی اوقات فراغت جوانان در سایر کشورها با تأکید بر عرصه سازندگی، تهران، نگاه
- عشایری، حسن، «غایت فراغت، ایجاد حس زیبایی‌شناختی در شهروندان»، جوان، ۷ خرداد ۱۳۸۴، ۶ ص
- عصاره، علی‌رضا، «خانواده و ضرورت توجه به اوقات فراغت فرزندان»، پیوند، ش ۲۲۵ - ۲۲۷، تابستان ۱۳۷۷، ۲۹ - ۳۵ ص
- «علل گرایش جوانان و نوجوانان به مصرف مواد اعتیادآور»، همبستگی، ۱۲ تیر ۱۳۸۴، ۱۲ ص
- علیمرادیان، شاهرخ، «نقش تربیت بدنی در پیشگیری از بیماری‌های فردی و اجتماعی»، اطلاعات، ۲۰ تیر ۱۳۸۵، ۱۰ ص
- عمرانی، نوشین، ۱۳۶۸، کتابشناسی اوقات فراغت، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- غریبی، الهام، «معصومیت از دست رفته: ریشه‌های بزه و وقوع بزهکاری در جوانان»، شرق، ۱۴ شهریور ۱۳۸۵، ۲۹ ص
- غفاری، غلامرضا، «نقش و جایگاه تربیت بدنی در گذران اوقات فراغت»، جوان، ۷ خرداد ۱۳۸۴، ۶ ص
- غفاری، مریم، «فرصتی برای هویت‌یابی - اوقات فراغت جوانان در برنامه چهارم توسعه»، همشهری، ۱۹ خرداد ۱۳۸۴، ۷، ۱۰ ص
- غفاری، مریم، «اوقات فراغت و توسعه مهارت‌های شناختی»، همشهری، ۱۵ تیر ۱۳۸۴، ۱۰ ص

- فاضلی، محمد، «تصویری از سبک زندگی فرهنگی جامعه دانشجویی»، تحقیقات فرهنگی، سال ۱، ش ۱، بهار ۱۳۸۷، ۱۷۵ - ۱۹۸ ص
- فاضلی، نعمت‌الله، «فال، فرهنگ و فراغت: رویکردی انسان‌شناختی به پدیده فال‌گیری در ایران امروز»، رشد آموزش علوم اجتماعی، ش ۳۵، تابستان ۱۳۸۶، ۱۲ - ۲۳ ص
- فتحی، هوشنگ، «نگاهی به مفاهیم و انواع اوقات فراغت»، ابرار اقتصادی، ۱۵ بهمن ۱۳۸۲، ۶ ص
- «فراغت در خانه، یعنی تماشای تلویزیون»، بهاران، سال ۱، ش ۴، ۱۱ دی ۱۳۷۳، ۱۲-۱۳ ص
- فراهانی، پروین، «رفاقت با دنیای کم‌دردر مجازی»، اعتماد، ۳۱ تیر ۱۳۸۲، ۱۰ ص
- فردرو، محسن، «جوانان، ورزش و رسانه‌ها»، فرهنگ عمومی، ش ۲۶، ۲۷، بهار، تابستان ۱۳۸۰، ۱۳ - ۲۱ ص
- فرزین‌پاک، شهرزاد، «اوقات فراغت کودکان و شهرداری‌های سوند»، شهرداریها، ش ۴۹، خرداد ۱۳۸۲، ۴۷ - ۴۸ ص
- فرشیدی، محمود، «فعالیت‌های اوقات فراغت»، رسالت، ۱۳ مرداد ۱۳۸۲، ۲ ص
- فروتن، پیام، «تلویزیون و تعطیلات تابستانی»، شرق، ۲۶ خرداد ۱۳۸۳، ۱ ص ویژه‌نامه فرهنگ.
- فرهاد ماهر، «رفتارهای پر خطر در اوقات فراغت جوانان، روندها و الگوها»، فصلنامه مطالعات جوانان، ش ۶، بهار ۱۳۸۳، ۱۱۸ - ۱۴۴ ص
- فریدی، محسن، «تحلیلی جامعه‌شناختی بر وضعیت غنی‌سازی اوقات فراغت نوجوانان و جوانان»، بیان، ۱۹ خرداد ۱۳۷۹، ۶ ص
- فهیمی، مهدی، ۱۳۸۱، اوقات فراغت، تهران، پایداری
- فهیمی، مهدی، ۱۳۶۹، فرهنگ جبهه (اوقات فراغت)، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی حوزه هنری
- فیاضی، حسین؛ عریضی، فروغ‌السادات، «بررسی میزان و نحوه گذراندن اوقات فراغت دانش‌آموزان دوره راهنمایی و متوسطه شهرستان گلپایگان در سال تحصیلی ۸۳ - ۸۲»، آموزش، ش ۲۵، بهار ۱۳۸۴، ۶۶ - ۷۰ ص
- فیضی، ایرج، ۱۳۸۶، سبک فراغتی و استفاده از اینترنت بین دانش‌آموزان ۱۲-۱۸ ساله شهر تهران، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و هنر و ارتباطات
- فیلم، مریم، «اوقات فراغت بی‌برنامه زمینه‌ساز بزهکاری اجتماعی: نگاهی به اهمیت برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت دانش‌آموزان در فصل تابستان»، ایران، ۷ خرداد ۱۳۸۷، ۱۵ ص
- قاسمزاده، م، «اوقات فراغت، شکلی از مصرف، ساعات خالی؟!»، ایران، ۱۲ خرداد ۱۳۷۵، ۷ ص.
- قاسمی، سارا، «اینترنت از مطبوعات پیشی‌گرفت»، اعتماد، ۱۰ شهریور ۱۳۸۴، ۷ ص
- قاسمیان، عابدین، ۱۳۸۶، اوقات فراغت، رشت، نستوه
- قاضی مرادی، حسن، ۱۳۸۶، کار و فراغت ایرانیان، تهران، اختران
- قربانی، سولماز، «نیمکت‌هایی برای تمام فصول: پارک‌ها و نهادهای اجتماعی محلی»، اعتماد ملی، ۲۸ اردیبهشت ۱۳۸۵، ۹ ص

- قرخلو، مهدی و جواهری، حسن، ۱۳۸۵، فرهنگ لغات تخصصی گردشگری، اوقات فراغت، هتلداری و خدمات پذیرایی، تهران، نقش بیان
- قرخلو، مهدی، ۱۳۸۵، جغرافیای جهانگردی و برنامه ریزی اوقات فراغت، تهران، انتشارات جهاد دانشگاهی
- قندهاری، شهاب‌الدین، « لذت اغوا»، شرق، ۲۶ تیر ۱۳۸۶، ۱۷ ص
- قوامی، حسین، «اوقات فراغت یا ایام بطلت؟! : بررسی تعطیلات دانشگاهها و اوقات فراغت دانشجویان»، آفرینش، ۲۹ خرداد ۱۳۸۵، ۳ ص
- «کاربرد اوقات فراغت در رشد صنعت گردشگری»، اعتماد، ۱۳ مهر ۱۳۸۴، ۱۱ ص
- کارگر، غلام‌علی، «نحوه گذران اوقات فراغت در سطوح مختلف جامعه از طریق فعالیتهای ورزشی»، ورزش دانشگاه انقلاب، ش ۱۷۰، ۱۳۸۱، ۱۸ - ۱۹، ۳۸ ص
- کاظمی، عباس، « کاوشی در زندگی روزمره در مراکز خرید شهر تهران»، ایران، ۲۱ آذر ۱۳۸۴، ۱۰ ص و ایران ۲۲ آذر ۱۳۸۴، ۱۰ ص
- کافی، سعیده، «اینجا دیگر وقت طلا نیست : نگاهی به مشکل اوقات فراغت زنان خانه‌دار»، جامجم، ۱۴ آبان ۱۳۸۵، ۱۴ ص
- کاکازاده، عبدالرحمن، «اوقات فراغت ضرورت، چگونگی»، مردم سالاری، ۲۶ خرداد ۱۳۸۷، ۹ ص.
- کریمی، روزبه، « در باب پارک رفتنها»، شرق، ۲۳ تیر ۱۳۸۳، ۶ ص (ویژنامه فرهنگ).
- کشکر، سارا؛ احسانی، محمد، «بررسی اهمیت عوامل بازدارنده‌ی زنان تهران از مشارکت در ورزش تفریحی با توجه به متغیر خصوصیات فردی»، مطالعات زنان، سال ۵، ش ۲، پاییز ۱۳۸۶، ۱۱۳ - ۱۳۴ ص
- کمالی، افسانه، «نگرشها و رفتارهای ایرانیان»، کتاب ماه علوم اجتماعی، ش ۳۹، ۴۰، دی، بهمن ۱۳۷۹، ۴۷ - ۵۳ ص
- کوهستانی، حسینعلی؛ خلیل زاده امینیان، علی اصغر، ۱۳۷۸، پژوهشی در اوقات فراغت و راههای بهره وری از آن، مشهد، تیهو
- کی منش، خسرو، ۱۳۷۸، شناخت اوقات فراغت و راههای پر کردن آن، قم، دارالتقلین
- گبرلو، محمود، «معضل اوقات فراغت»، رسالت، ۱۶ تیر ۱۳۷۲، ۱ و ۶ ص
- گرجی، مهدی، ۱۳۸۱، اوقات فراغت در اسلام، اصفهان، پیام عترت
- گروورکیانی، فرحناز، «جامعه‌شناسی اوقات فراغت در ایران : مصاحبه با دکتر محمد سعید ذکایی...»، رشد آموزش علوم اجتماعی، ش ۳۵، تابستان ۱۳۸۶، ۳ - ۱۱ ص
- گروه تحقیقات و مطالعات اجتماعی فرهنگسرای خاوران، ۱۳۷۴، بررسی وضعیت تحصیلی - اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی نوجوانان و جوانان دانش‌آموز منطقه ۱۵ تهران، ۷۳/۲/۳۰ الی ۷۴/۳/۳۰، تهران، فرهنگسرای خاوران، ۲ جلد.
- گل‌محمدی، علی‌رضا، «گیم‌نت‌ها و دغدغه‌های والدین»، جوان، ۱ دی ۱۳۸۴، ۶ ص
- گیویان، عصمت، «زنان و تعطیلات»، پیام زن، سال ۵، ش ۲، اردیبهشت ۱۳۷۵، ۲۶ - ۳۰ ص

- لقمائی، احمد، «اوقات فراغت»، پیام زن، ش ۱۴۸، تیر ۱۳۸۳، ۵۴ - ۵۷ص
- مؤلف رستمی، محمدعلی، ۱۳۸۰، اصول برنامه ریزی اوقات فراغت، تهران، گویه
- ماهزاده، جواد، «دغدغه همیشگی اوقات فراغت»، اعتماد ملی، ۱۲ تیر ۱۳۸۵، ۱۰ ص
- «مبانی برنامه ریزی تفریح»، قشم، ش ۹۳، آذر ۱۳۸۲، ۶۶ - ۷۳ ص
- محمدپور، عباس، «اوقات فراغت از نگاه دین»، صدای عدالت، ۲ شهریور ۱۳۸۲، ۸ص.
- محمدی، علی اصغر، «اوقات فراغت و آسیب پذیری اجتماعی نوجوانان و جوانان»، رسالت، ۲۸ اردیبهشت ۱۳۷۸، ۴ص
- مرتضوی، محمود رضا، «اوقات فراغت، زمان هدفدار»، مرآورد، سال ۲، ش ۶، تابستان ۱۳۷۴، ۷۲-۷۳ ص
- مرکز آمار ایران، ۱۳۸۸، طبقه بندی فرهنگ و فراغت ایران، تهران، مرکز آمار ایران
- مرکز مطالعات و تحقیقات حوزه نمایندگی ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۸۶، خانواده؛ فرصت ها، فراغت ها و چالش ها، تهران، سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی، معاونت آموزش و تجهیز نیروی انسانی، دفتر خدمات تکنولوژی و آموزشی، نشر آموزش کشاورزی
- مشایخی، مصطفی، ۱۳۸۵، لحظه هایی که فقط از آن من است، تهران، نگین سبز
- «مشکلات سفر تفریحی» قشم، ش ۹۷، اردیبهشت ۱۳۸۳، ۳۶ - ۴۱ ص
- مصداقی، ژیل و دیگران، ۱۳۷۳، نگرشی بر کتاب و کتابخوانی، نوشته ژیل مصداقی، فاطمه کارانوش با همکاری مهوش عمرانی، مولود شبیرشوکتی، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مرکز آمار و برنامه ریزی پژوهشهای فرهنگی و هنری، واحد سنجش افکار
- مطهری، ابوالفضل، «سرمایه داری و فراغت»، همشهری، ۱۴ شهریور ۱۳۷۹، ۱۲ ص
- مطهری، ابوالفضل، «میزان و نحوه گذران اوقات فراغت جوانان استان قم» نامه قم، ش ۱۳، بهار ۱۳۸۰، ۵۱ - ۸۱ص
- مطهری، ابوالفضل، «ویژگیهای اوقات فراغت در جهان معاصر»، همشهری، ۱۷ مرداد ۱۳۷۹، ۱۶ ص
- مظاهری، محمدمهدی، «اوقات فراغت نوجوانان و نقش آفرینی نهادهای اجتماعی»، جوان، ۳۰ خرداد ۱۳۸۱، ۱ص
- معاونت مطالعات و تحقیقات سازمان ملی جوانان، بی تا، سیمای جهانی اوقات فراغت، تهران، سازمان ملی جوانان
- «ملاحظات درباره پژوهش تفریحی» قشم، ش ۹۱، مهر ۱۳۸۲، ۶۲ - ۶۷ ص
- منصور، لفته، «مدیریت تامین اوقات فراغت در خوزستان ناکارآمد است»، جمهوری اسلامی، ۱ اسفند ۱۳۷۸، ۱۰ص
- منطقی، مرتضی، «بررسی بازیهای ویدیویی - رایانه ای در اوقات فراغت نوجوانان و جوانان»، ایران، ۸ خرداد ۱۳۸۱، ۱۳ ص و ۲۲ خرداد ۱۳۸۱، ۱۳ ص و ۲۹ خرداد ۱۳۸۱، ۱۳ ص
- موسسه فرهنگی هنری دار الفنون، ۱۳۸۲، اوقات طلایی: نخستین کتاب جامع اوقات فراغت، مشهد، دار الفنون توس
- مؤلف رستمی، محمدعلی، «اوقات فراغت ضرورتها و کارکردها»، همشهری، ۱۲ تیر ۱۳۸۰، ۱۲ص و ۱۳ تیر ۱۳۸۰، ۱۲ص
- مولایی، مینا، «زنگ کار در تعطیلات - بچه ها اوقات فراغت و یک انتخاب»، جامجم، ۱۵ تیر ۱۳۸۴، ۱۲ص
- مومنی، مصطفی، «تفرج مدرن»، ابرار، ۱۳ تیر ۱۳۸۱، ۷ ص
- مومنی، مصطفی، «اوقات فراغت در دنیای مدرن»، رسالت، ۷ شهریور ۱۳۸۳، ۱۳ ص

- مهاجر، پروانه، «معنای اوقات فراغت»، جامجم، ۲۳ تیر ۱۳۸۷، ۱۴ ص
- مهدوی، سعدی، «اوقات فراغت و ضرورت برنامه‌ریزی»، کاروکارگر، ۲ اسفند ۱۳۷۵، ۵ ص
- مهدی‌زاده، جواد، «نقش شوراهای در بهبود فرهنگ شهرنشینی»، *شورهاها*، ش ۹، فروردین ۱۳۸۶، ۱۳ - ۱۸

ص

- مهرپارسا، روح‌الله، «اوقات فراغت در تهران قدیم»، *ایران*، ۲۵ تیر ۱۳۸۷، ۹ ص (دوران ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه قاجار)

- میرزایی سیچانی، حسین، ۱۳۸۸، *شکوفایی در فراغت*، اصفهان، حسین میرزایی سیچانی
- میرهاشمی، مالک، «مدت و نحوه گذران اوقات فراغت کارکنان اداری دانشگاه آزاد اسلامی»، مالک میرهاشمی، بهنام شکری، محمد جواد قاید محمدی، *دانش و پژوهش در علوم تربیتی*، ش ۱۳، بهار ۱۳۸۶، ۷۷ - ۹۸ ص

- میکائیلی، علیرضا، ۱۳۸۳، *سازماندهی برنامه ریزی و طراحی تفریحی و اوقات فراغت*، گرگان، دانشگاه علوم کشاورزی

- نادر، رالف، «سنت‌های فراموش شده برای زندگی امروز و فردای همه ما»، *سیاحت غرب*، ش ۵۸، اردیبهشت ۱۳۸۷، ۱۶ - ۱۹ ص

- نجم‌عراقی، لعیا، «تئوری تضاد»، *اعتماد*، ۲۴ تیر ۱۳۸۲، ۸ ص
- نجم‌عراقی، لعیا، «جایگاه جنسیت در دنیای فراغت»، *شرق*، ۲۵ تیر ۱۳۸۴، ۲۱ ص
- نجم‌عراقی، لعیا، «فراغت ما و فراغت آنها»، *اعتماد*، ۵ تیر ۱۳۸۲، ۱۰ ص
- نجم‌عراقی، لعیا، «تفریح کردن، اوقات فراغت»، *اعتماد*، ۱۵ تیر ۱۳۸۲، ۷ ص
- نجم‌عراقی، لعیا، «فرهنگ، بستر ساز اوقات فراغت»، *اعتماد*، ۷ تیر ۱۳۸۲، ۱۱ ص
- «نحوه گذران اوقات فراغت در ایران»، *گزارش*، ش ۱۵۰، ۱۵۱، اسفند ۱۳۸۲ و فروردین ۱۳۸۳، ۴۳ - ۴۴ ص.

- «نظریه‌های فراغت»، ترجمه جواد مهدی‌زاده، *جستارهای شهرسازی*، ش ۵، تابستان ۱۳۸۲، ۶ - ۱۵ ص
- «نقش پارک‌های جنگلی و تفرجگاهها در ترویج فرهنگ مذابح طبیعی با تاکید بر پر کردن اوقات فراغت دانش‌آموزان»، *خبر*، ۲۷ خرداد ۱۳۸۰، ۵ ص

- «نقش تلویزیون در پرکردن اوقات فراغت جوانان»، *همشهری*، ۱۷ شهریور ۱۳۷۶، ۱۲ ص
- نور موسوی لنگرودی، جواد، ۱۳۷۹، *اوقات فراغت*، قم، ستاد عالی نظارت بر کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد

- نوروزی، فیض‌الله، ۱۳۸۸، *بررسی سهم محصولات فرهنگی غیرمجاز در پر کردن اوقات فراغت گروه‌های مختلف*، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
- نوری، علی اکبر و دیگران، ۱۳۷۳، *نخستین گردهمایی علمی - کاربردی پیرامون شناخت فرهنگ عمومی استان اصفهان*، نوشته علی اکبر نوری، علی ربانی و محمدرضا رضایت‌مند، اصفهان: شورای فرهنگ عمومی استان اصفهان

- نوری، مهدی، «درآمدی جامعه‌شناسی بر اوقات فراغت»، *فرهنگ اصفهان*، ش ۱۵، بهار ۱۳۷۹، ۹۹ -

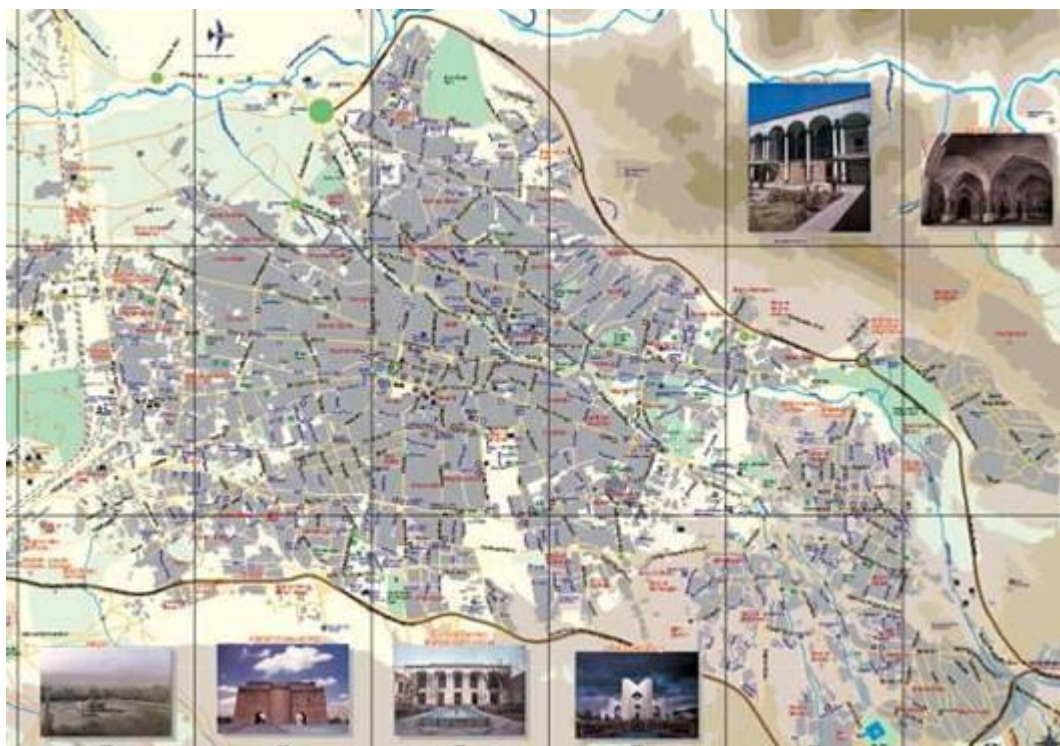
۱۰۴ ص

- نهرلی، داوود؛ رضایی، سحر، « بررسی معرفی ظرفیت برد تفرجگاهی »، « محیط‌شناسی، ش ۲۹، تابستان ۱۳۸۱، ۱۰۱-۱۱۲ ص
- وارن، سو، ۱۳۸۴، ترجمه زهرا احمدی پور و عطاءالله عبدی، جغرافیای ورزش و اوقات فراغت، تهران، پگاه اندیشه
- وحدتی دانشمند، مهرداد، «پیوند هنر، ورزش و فلسفه»، کتاب ماه هنر، ش ۱۲۳، آذر ۱۳۸۷، ۲۲ - ۲۳ ص
- «وضعیت جوانان در اتریش به عنوان یک شاخص فرهنگی»، غرب در آینه فرهنگ، ش ۱۰، خرداد ۱۳۸۰، ۷۱-۷۸ ص
- وفا، جعفر، ۱۳۷۲، تحلیلی از اوقات فراغت و تفریحات سالم، قم، شکوری
- هدریک، لوسی، ۱۳۷۸، ۳۶۵ درس برای گذراندن اوقات فراغت کودکان، تهران، شهر کتاب
- هندری، لئوبی و دیگران، ۱۳۸۱، ترجمه مرتضی ملانظر و فرامرز ککوبی دزفولی [برای] سازمان ملی جوانان، اوقات فراغت و سبک های زندگی جوانان، نوشته لئو بی هندری، جنت شاکسمیت و جان جی لائو، تهران، نسل سوم
- هیلز، دایان، « مادر به مرخصی می‌رود »، ترجمه ندا سهیلی، همشهری، ۱۰ خرداد ۱۳۷۵، ۱۲ ص
- هیوود، لس و دیگران، ۱۳۸۵، ترجمه محمد احسانی، اوقات فراغت، نوشته لس هیوود، فرانسیس کیو، پی‌تر براهام، جان اسپینک، جان کاپنر هارست، یان هنری. تهران، بامداد کتاب
- هیوود، لس و دیگران، ۱۳۸۰، ترجمه محمد احسانی، اوقات فراغت، نوشته لس هیوود، فرانسیس کیو، پی‌تر براهام، جان اسپینک، جان کاپنر هارست و یان هنری، تهران، امید دانش
- یزدان مهر، حمزه، ۱۳۸۱، برنامه ریزی فعالیت های تربیتی و اجتماعی اوقات فراغت (فوق برنامه مدارس) نیشابور، انتشارات شهر فیروزه / نوای غزل
- یزدان‌پناه، مهدوش؛ رضازاده، راضیه، « الگوهای فعالیتی - رفتاری در برنامه‌ریزی کاربری فراغت »، شهرداریها، ش ۴۹، خرداد ۱۳۸۲، ۱۲ - ۱۶ ص
- یوسفی، حامد، « فرهنگ به مثابه صنعت و سرگرمی »، شرق، ۲۰ تیر ۱۳۸۳، ۱ ص ویژه‌نامه راهنما.

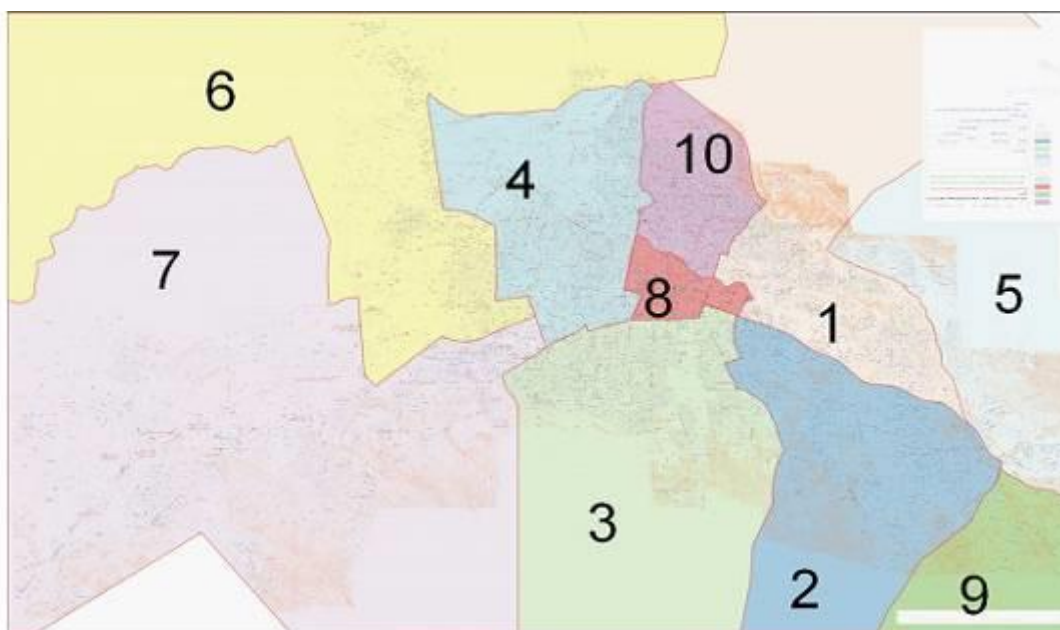
نقشه ها

نقشه های زیر و چندین نقشه ی دیگر در لوح فشرده ضمیمه شده است. به دلیل اجتناب از افت کیفیت تصاویر از گنجاندن آن ها در متن چاپی پایان نامه صرف نظر شده است. در لوح فشرده ی یاد شده یک فایل نقشه ی جامع تبریز با فرمت pdf، یک نقشه ی توپوگرافیک از مجموعه ی ائل گولی با فرمت autocad و همچنین تمامی عکس های مربوط به مراحل مختلف پژوهش در سایز اصلی و با کیفیت بالا ضمیمه شده است.

نقشه تبریز ، مأخذ: **anobanini**

نقشه تبریز به تفکیک مناطق ، مأخذ : شهرداری تبریز

موقعیت مجموعه ائل گولی در شهر تبریز، مأخذ: google earth

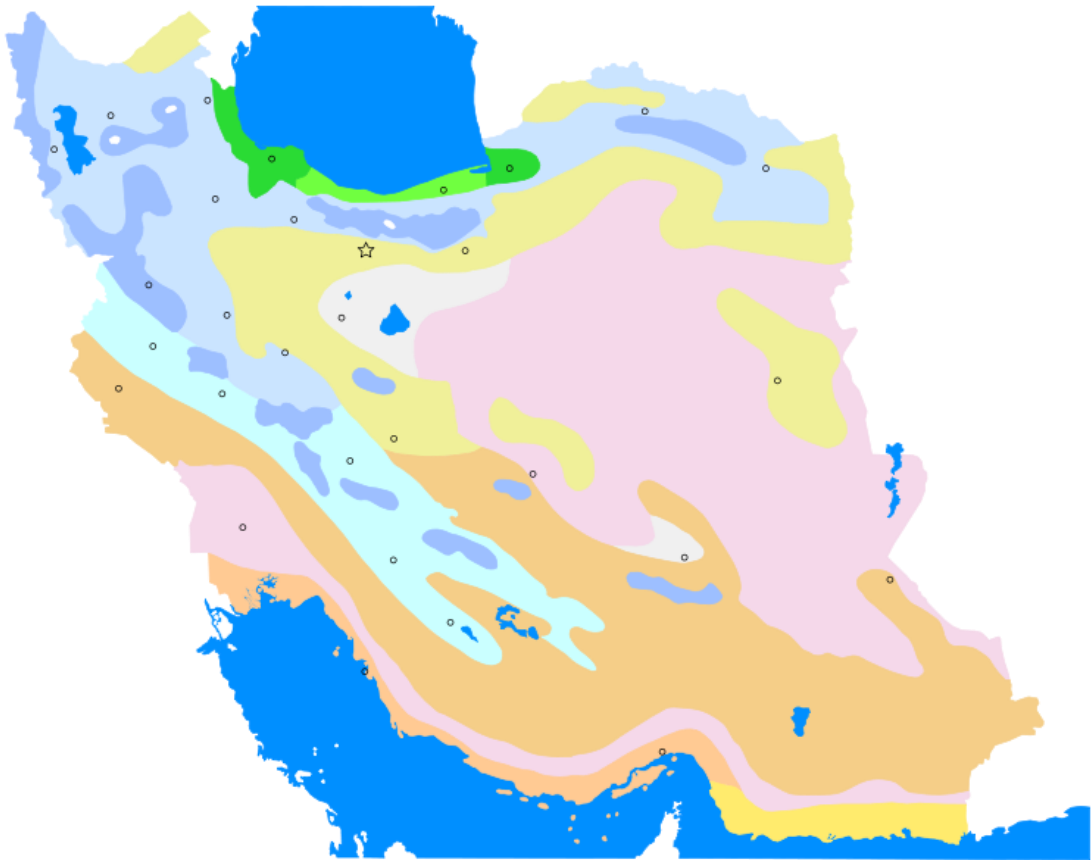

نمای هوایی ائل گولی ، مأخذ: google earth

نقشه اقلیمی ایران، مأخذ:

wikipedia

- معتدل خزری بسیار مرطوب
- معتدل خزری
- مدیترانه‌ای با باران بهاره
- مدیترانه‌ای
- کوهستانی سرد
- کوهستانی بسیار سرد
- نیمه‌بیابانی سرد
- نیمه‌بیابانی گرم
- بیابانی خشک
- بیابانی خشک گرم
- خشک ساحلی گرم
- خشک ساحلی

UNIVERSITY OF TEHRAN

Faculty of Social Science

**Laisure in city ; case study of leisure in
El goli complex of Tabriz
with focus on nightly picnic**

Under supervision of Dr. Nasser Fakouhi

BY : Roya Asiaei

**At thesis submitted to the graduate studies office in partial fulfillment of the
requirements for the degree of B.A.
in anthropology.**